

XXXVIII. FICVLEA (la Cesarina; accedit Olevano).

Ficuleam — Fieliae pluraliter dicuntur soli Martiali 6, 27, 2; ethnicum *Ficulensis* est in inscriptione n. 4012 et apud Ciceronem ad Att. 12, 34, *Ficolensis* in inscriptione n. 4003 et apud Plinium, item Livium (locis infra citandis), *Ficiliensis* in libro coloniarum, *Ficuleas* apud Varronem — fuisse in via, quae Roma ducebat Nomentum, inter ipsum Nomentum et Romam, colligi potest inde quod teste Livio 3, 52, 3 viae Nomentanae aliquando nomen fuerat Ficolensis (similiter via Praenestina antiquioribus temporibus ab oppido sito inter Romam et Praeneste appellabatur Gabina, cf. supra p. 279); quocum optime convenit quod ex praedio *la Cesarina*, quod extenditur ad sinistram viae Nomentanae a quarto fere milliario usque ad sextum, prolatus est anno 1824 titulus n. 4012 quo Consius Cerinthus praedicat redigisse se in planitiem clivum aliquem situm regione *Ficulensi* (alter titulus cum mentione Ficolensium n. 4003 plane incertae originis est). Quamquam digito monstrare locum quo olim Ficuleae moenia steterunt, nondum nobis datum est, primum quoniam Consius Cerinthus titulum n. 4012 etiam extra moenia Ficuleae statuere potuit; deinde quod minime certum est titulum illum antiquitus re vera ibi stetisse ubi hoc saeculo e terra prodiit; nam in opere videtur positus fuisse, cum repertus est, et aliorum titulorum ab eodem Consio Cerintho publice statutorum fragmenta prodierunt ex aliis fundis eiusdem regionis, complura ex fundo *del Coazzo*, cum effoderetur anno 1855 basilica S. Alexandri ubi et ipsa adhibita erant in opere, unum (n. 4014b) ex fundo *Capobianco*. Ceterum Ficuleam vicinam fuisse Nomento apparet etiam ex eis quae traduntur de praediis Attici et Martialis (cf. infra), fuisse in eadem regione cum Fidenis verisimile fit ex ratione qua Varro de l. L. 6, 18 (cf. infra) Fidenates et Ficuleates coniungit. Apud rerum scriptores pertenuem memoriam Ficulea reliquit. Memoratur a Dionysio 1, 16 inter oppida ab Aboriginibus in Latio condita, a Livio 1, 38, 4, cui dicitur *Ficulea vetus*, inter oppida a Tarquinio Prisco Romanorum rege de Priscis Latinis bello capta; denique Varro de l. L. 6, 18 narravit post decessum ex urbe Gallorum et alios finitimos populos et Ficuleates et Fidenates contra Romanos coniurasse¹⁾. Praedium in agro Ficu-

1) Pluribus de eadem re egerat Varro in antiquitatum libris, ad quos diserte legentes relegat; ex his libris sine dubio fluxerunt quae de eadem Latinorum coniuratione proferunt Plutarchus Romul. c. 29 et Macrobius sat. 1, 11, 37 seq., qui tamen Ficuleates non nominant, nominant ducem Latinorum; fuit is autem Postumius sive potius Postumus Livius, idemque dictator Fidenatum, teste Macrobio, de qua re cf. p. 453.

2) Certe cum Cicero in epistula illa scripta Asturae significet Attico, se suasu ipsius Attici venturum propediem in Ficulense, domino huius praedii non

lensi videtur habuisse Atticus (Cic. ad Att. 12, 34)²⁾, vix diversum ab eo quod Nomentanum dicitur a biographo Attici Cornelio Nepote c. 14 (praesertim cum duo tantum praedia Italica Attico fuisse Nepos adfirmet, Arretinum et Nomentanum), situm fortasse, ut supra p. 441 coniecimus, in confinio agrorum Ficulensis et Nomentani; atque etiam Martialis poetae praedium Nomentanum videtur contiguum fuisse agro Ficulensi, si quidem is (6, 27) amicum Nepotem appellavit *bis vicinum*, propterea quod et Romae prope se habitaret et extra Romam incoleret *veteres Fielias*. A Plinio in descriptione Italiae Ficolenses bis enumerantur, et in regione prima (Plin. h. n. 3, 64) et in regione quarta inter Samnites (Plin. 3, 107), similiter ut bis apud eundem enumerantur Nomentani (cf. supra p. 440) et Fidenates (cf. p. 453); re vera quartae regionis fuisse Ficolenses testatur liber coloniarum, ubi in recensione civitatum Piceni legitur (p. 256 L.): *Ficiliensis ager ea lege servatur qua et ager Curium Sabinorum*. Ex inscriptionibus infra editis discimus Ficuleae etiam aetate imperatorum fuisse umbram rei publicae, fuisse ibi aediles et praeterea magistratum aliquem dictum *praefectum iur(e) dic(undo) et sacris faciundis* (n. 4002), fuisse ibi decuriones et seviros Augustales (n. 4014).

Coniunxi hoc capite inscriptiones repertas in fundis de quibus supra dixi *la Cesarina, del Coazzo, Capobianco*, ex quibus Consii Cerinthi titulorum fragmenta prodierunt; adiunxi inscriptiones repertas in fundo adtiguo *Olevano* (cf. ad n. 4001). Ceterum si exceperis n. 4002. 4003. 4012—4014, reliquas inscriptiones hoc capite editas ad municipes Ficulenses spectare minime certum est; sunt enim vulgares omnes (praeter complures militares) potueruntque eae pari iure vel adeo maiore sepulcralibus urbis Romae inseri. Praeterea ne id quidem constat num omnes inscriptiones, quae traduntur repertae esse in fundis illis, re vera antiquitus in ea regione steterint; nam inter inscriptiones teste Marinio repertas in fundo *Capobianco* una certe est urbana (cf. ad n. 4015. 4027), item inter inscriptiones ab Amatio relatas ut Ficulenses — Amatio autem paene soli debemus inscriptiones per annos huius saeculi a vicesimo quarto usque ad tricesimum tertium circiter in illa regione effossas et mox dispersas — videntur immiscuisse se alienae; videtur enim Amatio partem tantum Ficulensium suarum vidisse intra praedia illa, ut n. 4012 et 4017, alias et fortasse plures Romae apud negotiantes rerum antiquarum, Vescovalium et Castellanium; certe aliena sunt a Ficulea fragmenta ab Amatio inter inscriptiones Ficulenses relata quae nos supra n. 2620 certis argumentis Tusculo vindicavimus.

nominato, ipsi Cicero autem nullum praedium fuerit in hac regione, probabile est Ficulense illud praedium fuisse Attici.

4001 *Borghesiane, Ficuleesi, Aprile 1826* praescripsit AMATIO huic et eis quae hanc sequuntur n. 4009. 4018. 4036. 4037. 4048. 4051. 4052. Harum duae, n. 4036. 4037, extant Romae in villa Borghesiorum; reliquae latent. — Ex eis quae Nibbyus *anal.* 2 p. 424 et ipse Amatio in actis Arcadum ad n. 4051 narraverunt, apparet has inscriptiones omnes non prodixisse ex fundo Cesarina, ex quo prodiit vere Ficulensis n. 4012, sed ex fundo adtiguo Olevano.

M · MARCIVS
ET · MARCIA · PRI
ET · MARCIA · NOMAS · LIB
EORVM
5 FANVM · BONAE · DEAE
VETVSTATE · DIRVTVM
A SOLO · RESTITUERUNT

Amatio ms. Vat. 9753 f. 17. Memorat (v. 5) Nibby *anal.* 2 p. 424.

4002 una cum n. 4012 exhibet qui solus servavit AMAT. — Nomento non recte adtribuit HENZEN (ann.).

P · PACILIUS ZENON · LAETVS · P · P · BIS
AEDIL PRAEF · IVR · DIC · ET · SACRIS · FACIVNDIS
AEDEM FORTVNAE · ET VICTORIAE · SVA · PEC · REF · COMMVNIVIT

Amatio ms. Vat. 9750 f. 2', qui memorat *giorn. arcad.* 32 (1826) p. 102. Ab hoc acceptam Borghesius communicavit cum Henzeno qui edidit *ann. inst. arch.* 1846 p. 265, syll. n. 7032.

1 P·PACII traditur; inter PACILIUS et ZENON praeter nomen patris et fortasse tribum quidquam periisse non credo; videtur hic versus exaratus fuisse litteris maioribus. — 1 fin. dimidiatae ut puto ultimae litterae Amatio haesitavit utrum P·F·DIC an P·P·BIS legendae essent, postremum hoc praetulit; ceterum hoc etiam per se magis commendatur (*p(rimus) p(ilus) bis*) quam illud. — 3 fin. post. COMMVNIVIT Amatio exhibet o, quod magis crediderim fuisse interpunctionis loco quam ex littera Q superfuisse.